

Adri Duivesteijn,

Oud lid van de Eerste en Tweede Kamer

Aan

Werkgroep Versterking functies Tweede Kamer,

Ter attentie van de heer C.G. van der Staaij

Postbus 20018,

2500 EA Den Haag

Den Haag, 10 november 2021,

Geachte voorzitter en leden van de werkgroep,

Op gepaste afstand volg ik, als oud-lid van uw Tweede Kamer, uw beschouwingen. Mijn belangstelling gaat daarbij in het bijzonder uit naar hoe de Tweede Kamer als instituut inhoud geeft aan haar onderzoeksfunctie met als kern het enquêterecht, zoals dat is opgenomen in artikel 70 van de Grondwet. Het bijzondere van deze onderzoeksfunctie is dat de Tweede Kamer niet meer gefragmenteerd vanuit de verschillende fracties optreedt, maar zichzelf als instituut een gemeenschappelijke taak oplegt om met elkaar grip te krijgen op kwesties, die in de samenleving het dagelijks leven domineren en die mede het gevolg zijn van geformuleerd beleid.

Met grote belangstelling heb ik net als vele anderen het onderzoek van de parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslagen (POK) gevolgd. Er is bijna geen belangwekkender voorbeeld van de rol en de betekenis van het onderzoekswerk van een commissie uit de Tweede Kamer. Op heldere wijze heeft de commissie het drama achter de kindertoeslagen in beeld gebracht. Helaas is onderzoek al lang niet meer een incidentele aangelegenheid. Telkens weer duiken er kwesties op waarin de regering en daarmee de overheid letterlijk faalt in de wijze waarop zij inhoud geeft aan haar taken. Het doen van onderzoek door het parlement, waaronder ook het gebruik van het enquêterecht, is daarom een van de hoofdtaken geworden in de wijze waarop het parlement inhoud geeft aan haar controlerende rol. Maar met alle waardering voor het onderzoeksinstrument: Dan is vaak het kwaad al geschied en is het letterlijk terugkijken¹. Het is dan ook terecht dat de POK in haar aanbevelingen kanttekeningen plaats bij het functioneren van het parlement zelf. Zo is een belangrijke bevinding van de POK dat de Tweede Kamer niet, dan wel onvoldoende is toegerust om haar medewetgevende en controlerende taken goed inhoud te geven. Al eerder heeft ook de Tijdelijke Commissie Uitvoeringsorganisaties (TCU) vergelijkbare bevindingen en aanbevelingen gedaan.

Voor de voorzitter van de Tweede Kamer was dit aanleiding om op 8 juli jl. de werkgroep Versterking functies Tweede Kamer (hierna: de werkgroep) te installeren. Deze werkgroep heeft een brede opdracht meegekregen om praktische voorstellen te doen waarmee de Tweede Kamer haar medewetgevende en controlerende taken beter kan uitvoeren en haar informatiepositie kan versterken. Dit betreft aanbevelingen ter verbetering van de behandeling van wetgeving, de verbetering van de controle door het parlement en betere toerusting van de Kamer. Ook dient de werkgroep de wijze waarop de volksvertegenwoordiging in andere landen worden ondersteund bij het parlementair onderzoek te betrekken.

Op zich vloeit de opdracht van de Kamervoorzitter logisch voort uit beide genoemde onderzoeksrapporten. Maar, het moet ook worden gezegd: l'histoire se répète. Bij ieder onderzoek van een parlementaire commissie zien wij een terugkerende onvrede van de Tweede Kamer over

---

¹ Muller en Coenen, Parlementair onderzoek in Nederland, 2002, wezen hier destijds ook al op. In hun woorden: "Pas als de nood aan de man is worden de hulptroepen ingeschakeld."

het eigen functioneren. Keer op keer neemt de Kamer zich voor haar functioneren te verbeteren. Maar aan die vraag gaat vooraf hoe het kan dat diezelfde Kamer keer op keer eerdere aanbevelingen over haar functioneren niet of nauwelijks serieus tot uitvoering heeft laten komen?

Laten wij een balans opmaken. In een belangwekkend essay in Elsevier Weekblad² heeft de president van de Algemene Rekenkamer Arno Visser zijn licht laten schijnen over de parlementaire onderzoeken en enquêtes die in de afgelopen decennia zijn uitgevoerd. Na een bloemlezing uit dertig jaar parlementair onderzoek is de harde conclusie van Visser:

“Wie het bovenstaande nog eens overdenkt, kan niet anders concluderen dan dat alles al een keer is gezegd en geschreven. Informatie is er wel, maar wordt niet gelezen.”

De moraal van het essay is dan ook wanneer het parlement een probleem signaleert over het eigen functioneren: begin met lezen wat al geschreven is. En voeg ik eraan toe: verwonder u over hoe weinig serieus de Tweede Kamer zichzelf neemt. Enig zelfonderzoek naar dit patroon zou wellicht voor de werkgroep nuttige inzichten op kunnen leveren. Al was het maar ter voorkoming dat ook haar aanbevelingen met welwillendheid in ontvangst worden genomen om vervolgens niet, of slechts marginaal, tot uitvoering te komen.

Het is ook daarom dat ik de vrijheid neem om u, indachtig het advies van Arno Visser, het werk onder de aandacht te brengen van de Tijdelijke Commissie Infrastructuurprojecten (TCI), die in 2004 onderzoek heeft gedaan naar de besluitvorming over de Betuweroute en de HSL-Zuid en waarvan ik destijds voorzitter mocht zijn. Tijdens het onderzoek ontdekten we twee dingen:

- Het onderzoek van de TCI ging over grote infrastructuurprojecten, maar “grote infrastructuurprojecten” kon probleemloos worden vervangen door “stelselwijzigingen, internationale verdragen, decentralisaties of nieuwe beleidsinitiatieven”.
- We stuitten op problemen die veel verder gingen dan kostenoverschrijdingen bij deze twee projecten. In het eindrapport concentreerden we ons daarom op fundamentele gebreken in de politieke sturing en controle, de informatievoorziening aan de Kamer en de informatieverwerking door de Kamer zelf.

In het eindrapport van de TCI kwamen we op basis van de probleemanalyse tot het volgende programma van eisen, waarvoor in deel 2 van het rapport concrete en direct toepasbare aanbevelingen werden gedaan³:

Noodzakelijke verbeteringen (hoofdstuk 2):

- 1. De mogelijkheden voor politieke sturing en controle door de Tweede Kamer moeten beter worden afgestemd op de bepalende momenten in de besluitvorming.*
- 2. De kwaliteit van de informatievoorziening moet beter, zodat de Tweede Kamer een realistisch beeld krijgt van de actuele doelstellingen, risico's en voortgang van een project.*
- 3. De verwerking van de informatie door de Tweede Kamer moet beter; de Tweede Kamer heeft meer mogelijkheden nodig om de aangereikte informatie te kunnen doorgronden en beoordelen.*

Eisen ten aanzien van sturing en controle (hoofdstuk 3):

- a. er moet een expliciet besluit worden genomen over het – na onderlinge afweging van potentiële grote projecten – in procedure nemen van grote projecten. De Tweede Kamer moet hierbij expliciet betrokken zijn;*
- b. de politieke vaststelling van nut en noodzaak van een groot project moet in de parlementaire besluitvorming duidelijk gemarkeerd zijn;*
- c. een kabinet dient in een regeerakkoord lopende besluitvormingsprocedures over grote projecten te respecteren en dient zich niet op voorhand vast te leggen op een uitkomst.*
- d. als de Tweede Kamer instemt met de uitvoering van een groot project, moet zij duidelijkheid bieden over de contouren waarbinnen die uitvoering zich (zonder nieuwe besluitvorming) kan afspelen;*

² EW, 9 januari 2021, “Er is te veel, niet te weinig informatie”

³ Zie: Eindrapport TCI “Grote projecten uitvergroet, een infrastructuur voor besluitvorming” (Kamerstuk 29283 nr. 6)

e. op het gebied van uitvoeringsorganisatie, kostenbeheersing, risicomanagement, publiek-private samenwerking en contractering spelen knelpunten. Een belangrijke beleidsopgave voor het kabinet is om deze knelpunten op te lossen.

Eisen ten aanzien informatievoorziening (hoofdstuk 4):

f. de Tweede Kamer moet op informatie, die cruciaal is voor het uitvoeren van haar taken op het gebied van sturing en controle, op systematische wijze onafhankelijke toetsen kunnen (laten) verrichten;

g. voor haar informatievoorziening mag de Tweede Kamer niet slechts afhankelijk zijn van de regering;

h. de Tweede Kamer dient helder te zijn over de informatie die ze wil ontvangen;

i. alle beleidsinformatie dient in beginsel openbaar toegankelijk te zijn. In publieke onderhandelingsprocessen, zoals rond PPS en aanbestedingen, kan vertrouwelijk informeren van de Tweede Kamer een optie zijn.

Eisen ten aanzien informatieverwerking door de Tweede Kamer (hoofdstuk 5):

j. er moet een adequate kennisinfrastructuur worden opgebouwd als instrument voor de Tweede Kamer;

k. de Tweede Kamer moet zelf voldoende kennis kunnen genereren, verwerken en verifiëren om haar controletaak waar te kunnen maken;

l. de Tweede Kamer moet rechtstreeks contact met uitvoerende ambtenaren kunnen onderhouden;

m. de Tweede Kamer moet best practices voor parlementaire informatievoorziening uit het buitenland bestuderen en bij gebleken succes deze vertalen naar de Nederlandse situatie.

Het zijn met name de aanbevelingen die we destijds deden gericht op de versterking van de informatievoorziening en verbetering van de bewerktuiging van de Tweede Kamer die ik in herinnering zou willen roepen, omdat die het algemeen functioneren van de Kamer betreffen en - zie de vraagstelling naar de taakstelling van de werkgroep Versterking functies Tweede Kamer - nog onverkort actueel zijn.

Versterking van de informatievoorziening aan de Kamer

Informatievoorziening aan de Kamer is een onderwerp dat vanaf de eerste parlementaire enquête in 1852 naar de belasting op zout telkens terugkomt. Altijd zijn er issues rondom de juistheid, tijdigheid en volledigheid van aan de Kamer verstrekte informatie. Informatie is de cruciale grondstof voor de Tweede kamer om de controlerende taak te kunnen uitvoeren. De informatierelatie tussen regering en Kamer vindt zijn basis in artikel 68 van de Grondwet. Waar het aan ontbrak, vonden we in 2004, is een praktische uitwerking wat dit artikel betekent voor het dagelijks handelen van ministers, ambtenaren en Kamerleden. Mede gezien het belang van het onderwerp adviseerde de TCI als vijfde aanbeveling

"om naar analogie van een staatscommissie een parlamentscommissie in te stellen die zich gaat buigen over de volgende vragen:

- o *Is de informatieplicht van de regering aan het parlement in de Grondwet voldoende verankerd?*
- o *Is het wenselijk om naast het recht op inlichtingen in artikel 68 een actieve informatieplicht van de regering aan het parlement op te nemen in de Grondwet?*
- o *Welke algemene eisen dienen aan de regering te worden gesteld ten aanzien van de informatieplicht en de informatievoorziening aan het parlement?"*

Weliswaar heeft als uitvloeisel van de TCI de voorzitter van uw werkgroep, de heer C.G. van der Staaij, met de toenmalige Kamerleden De Vries, Van de Camp en Luchtenveld, vanuit het parlement in 2005 een advies geschreven over artikel 68 Grondwet⁴, maar naar mijn waarneming heeft dit advies geen opvolging gekregen, met name niet waar het gaat om de eisen die aan de regering worden gesteld omtrent de informatievoorziening. Nadien heeft een heuse Staatscommissie het parlementair stelsel aan een onderzoek onderworpen. Aan de informatievoorziening aan de Kamer wordt geen beschouwing gewijd, maar en passant wordt het onderwerp aangestipt met de aanbeveling "dat er een informatieprotocol wordt opgesteld over de

---

⁴ Dit betreft de uitwerking van aanbeveling nummer 5 uit het rapport van de TCI. Zie Kamerstuk 29283, nr. 35, p. 3-9.

actieve inlichtingenplicht van de regering aan de Kamer."⁵. Ook deze aanbeveling heeft geen opvolging gekregen.

Hierdoor blijven telkens weer de werking en de uitvoering van artikel 68 van de Grondwet een onderwerp van verhandelingen en debat. Zelfs buiten de Kamer is het functioneren van de informatievoorziening een terugkerend onderwerp van discussie. Zo heeft de Raad van State recent een uitvoerige beschouwing gewijd aan de ministeriële verantwoordelijkheid, waarin de raad ook ingaat op het verstrekken van informatie aan de Kamer⁶.

De Raad van State is daarin heel helder.

"Waar het in het kader van artikel 68 van de Grondwet om zou moeten gaan is dat bewindslieden de Kamers voorzien van objectieve, accurate en betrouwbare informatie. Dat wil zeggen: stukken waarin de feiten, ook de feiten die politiek misschien niet goed uitkomen, eerlijk worden weergegeven en de risico's en de argumenten pro en contra van een besluit helder en inzichtelijk worden besproken, geduid en gewogen. Als Kamerleden daarop kunnen vertrouwen kan de informatie in elk geval in eerste instantie bondiger en overzichtelijker blijven dan nu steeds vaker het geval is. Verstrekking van grote hoeveelheden interne stukken, het overladen met ongeordende gegevens, is dan overbodig. Kamerleden zouden dan vervolgens uiteraard nog gericht moeten kunnen doorvragen en kunnen worden voorzien van aanvullende informatie. Het gaat, met andere woorden, dus ook en vooral om een betere structurering van de informatievoorziening aan het parlement. Ook dit zou onderdeel kunnen zijn van het grote project om de informatiehuishouding van de rijksoverheid te verbeteren."

Met al deze ervaringen is het dan ook niet verwonderlijk dat de parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslagen (POK) de informatievoorziening aan de Kamer opnieuw hoog op de agenda heeft geplaatst. Positief is dat dit tot gevolg heeft gehad dat de regering aankondigde dat zij een grotere inspanning zal gaan leveren om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Het parool van de regering is daarbij transparantie. Zo is het vanaf 1 juli bijvoorbeeld beleid dat de onderliggende nota's, waarin bewindslieden worden geadviseerd, worden meegezonden met Kamerbrieven. De vraag is echter of in plaats van bondiger en overzichtelijker informatie, zoals de Raad van State bepleit, het voornemen van de regering materieel zal gaan uitwerken in zo veel mogelijk informatie. Ook de vraag vanuit de Kamer lijkt zich te focussen op meer en meer. Zo zien wij dat de Kamer haar informatievraag inmiddels heeft uitgebreid naar mails, reconstructies, appverkeer van ministers en topambtenaren e.d. Nu al is duidelijk dat de vraag van de hoeveelheid informatie, zowel van de zijde van de regering, als die van de Kamer, per saldo zal leiden tot een informatie-overload die feitelijk tot een vertroebeling van het zicht zal gaan leiden.

Hoe dan wel om te gaan met de positionering Raad van State, die ook Rekenkamervoorzitter Arno Visser voorstaat ("Er is te veel, niet te weinig informatie")? Hoe antwoord te geven op de hamvraag hoe deze informatie voor de Kamer werkelijk toegankelijk te maken voor de leden van de Kamer. Deze vraag zal in een samenleving die in toenemende mate draait om data alleen nog maar toenemen. Anders gezegd, onze aanbeveling om een staatscommissie in te stellen die de huidige situatie tegen het licht houdt en daarbij vooral ook met praktische en effectieve adviezen lijkt mij nog onverminderd actueel⁷. In ieder geval is er verbinding met een andere aanbeveling die wij formuleerden en dat is het vermogen van de kamer als instituut om snel en effectief informatie toegankelijk te maken en tot de kern te doorgronden. Hier raken wij de mate waarop de Kamer zich in haar bewerktuiging voldoende heeft geprofessionaliseerd.

Bewerktuiging van de Kamer

Bij de bewerktuiging van de Kamer ging het de TCI erom hoe de Kamer als instituut kan worden versterkt door de informatieverwerking te verbeteren. In de twaalf jaar dat ik Kamerlid mocht zijn, heb ik dat zelf aan den lijve ondervonden. Tegenover het kabinet dat wordt ondersteund door ruim 10.000 beleidsambtenaren en tal van onderzoeksinstituten stond de, ook in internationaal perspectief schrale ambtelijke ondersteuning van commissies en een beperkte individuele

⁵ Lage drempels, hoge dijken. Democratie en rechtstaat in balans. Eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel, 2018, pagina 289 en 291.

⁶ Raad van State, Ministeriële verantwoordelijkheid. Een ongevraagd advies van de Afdeling advisering, 15 juni 2020

⁷ Ook de Venetiëcommissie van de Raad voor Europa komt in haar rapport naar aanleiding van de toeslagenaffaire (1031/2021) van 18 oktober 2021 tot die conclusie.

ondersteuning vanuit de fracties. Om als Tweede Kamer geloofwaardig te zijn als tegenmacht van de regering en als volwaardig onderdeel van de trias politica te kunnen functioneren is professionele informatieverwerking noodzakelijk. Onvoldoende geëquipeerde Kamerleden leiden tot een onvoldoende geëquipeerde en daardoor suboptimaal functionerende Tweede Kamer. De eenling die strijdt tegen de instituties - in deze tijd zijn dat Pieter Omtzigt en Renske Leijten - is in de woorden van destijds "wellicht niet gespeend van romantiek, maar volkomen achterhaald". Een belangrijke aanbeveling van de TCI was dan ook de oprichting van een parlementair kennis- en controlecentrum.

In 2004 was de capaciteit bij de Kamer voor de ondersteuning van de dagelijkse werkzaamheden een beperkte inhoudelijke capaciteit beschikbaar voor de vaste commissies. Een dienst met documentalisten was beschikbaar om informatie op te zoeken. Om in een voorkomend geval onderzoek te begeleiden werd incidenteel externe capaciteit toegevoegd aan de staf van parlementair onderzoek.

Wanneer wij kijken naar de ondersteuning van de Kamer sinds 2004 zijn er verbeteringen doorgevoerd. Zo is positief de totstandkoming van de Dienst Analyse en Onderzoek met als taken het ondersteunen bij parlementair onderzoek, het vervullen van de rol van kennismakelaar en het ontsluiten, genereren, borgen en overdragen van kennis. Ook het feit dat de Tweede Kamer een samenwerkingsverband is aangegaan met zes nationale wetenschapsorganisaties, waaronder TNO, KNAW en NWO, om wetenschappelijke inzichten een plaats te geven in het parlementaire proces is een verbetering. En uiteraard kan de Kamer terugvallen op de andere Hoge colleges van Staat, zoals de Algemene rekenkamer (rechtmatigheid en doelmatigheid van de besteding van middelen) en de Nationale Ombudsman (klachten over overheidsorganisaties) die onverminderd rapporten opstellen die de Tweede Kamer (kunnen) ondersteunen bij de uitvoering van haar controlerende taken.

Echter, de radicale omslag, zoals door het TCI is uitgewerkt en aanbevolen, is in de bewerktuiging van de Kamer nooit gemaakt. Hierdoor zijn juist de structurele veranderingen om de informatiepositie en daarmee ook de kwaliteit van de medewetgevende en controlerende taken beter te kunnen uitvoeren achterwege gebleven. Ik doel met name op ons pleidooi voor de oprichting van een *parlementair kennis- en controlecentrum* binnen de Kamer. Met een parlementair kennis- en controlecentrum binnen de Kamer beoogden we echt substantiële capaciteit vrij te maken om naar buitenlands voorbeeld de Kamer *als geheel* te ondersteunen bij de ontsluiting van de grote informatiestromen, die de Kamer dagelijks bereiken. Juist aan de voorkant het werk systematisch en degelijk doen om zoveel mogelijk te voorkomen dat achteraf ad hoc een onderzoek moet worden gestart op de golven van maatschappelijke verontwaardiging.

Activiteiten waar we aan dachten waren:

- op dagelijkse basis analyses maken van door de regering verstrekte documenten en bijvoorbeeld te checken of de Kamerbrief in lijn is met de bijgevoegde onderzoeksrapporten en met recente wetenschappelijke inzichten;
- literatuuronderzoek om wetenschappelijke kennis over een bepaald vraagstuk op een rij te zetten;
- binnengekomen signalen over vermeende uitvoeringsproblemen of beleidsknelpunten natrekken;
- voorzien in een wetenschappelijke structuur voor het doelmatig en effectief opzetten van parlementaire onderzoeken
- de lange lijnen bewaken door bijvoorbeeld de rode draden uit een reeks beleidsincidenten te halen of parallellen te signaleren tussen vraagstukken op verschillende beleidsterreinen en zo te voorkomen dat telkens het wiel opnieuw wordt uitgevonden; of
- tijdelijk capaciteit vrij te spelen om in een bepaalde kwestie alle relevante informatie te verzamelen, ook met de bevoegdheid om snel toegang te krijgen tot informatie van de regering.

Door dit systematisch en met voldoende capaciteit aan te pakken kan de Kamer *als instituut* zijn professionaliteit betekenisvol vergroten en daarmee effectiever zijn. Ons ideaalbeeld was daarbij dat juist op grond van binnenkomende signalen vanuit de Kamer – die dat op hun beurt weer opvangen uit de samenleving - een parlementair kennis- en controlecentrum de opdracht zou

krijgen om onbevangen en vroegtijdig onderzoek te kunnen doen naar potentiële kwesties en op basis van systematische informatie daarover aan de Kamer te rapporteren.

De status van zo'n parlementair kennis- en controlecentrum zou zodanig moeten zijn dat er een koppeling is met artikel 68 van de Grondwet en dat de medewerkers hiermee ook toegang krijgen tot zowel alle benodigde documenten, als tot betrokkenen en deskundigen uit de ambtelijke dienst, om hun werk snel en adequaat te doen. Op basis van de rapportage van het kennis- en controlecentrum zou de kamer, dan wel de betrokken commissie een geïnformeerd besluit kunnen nemen over de vervolprocedure.

In 2004 brachten wij al, een vraag die ook nu weer opnieuw is gesteld door de voorzitter van de Kamer, goede ervaringen in het buitenland in beeld⁸. Dit betrof onder meer:

- op het gebied van het analyseren en interpreteren van kennis: het Britse Parliamentary Office of Science and Technology (POST) en de Amerikaanse Library of Congress;
- op het gebied van de verificatie van informatie: het Amerikaanse Congressional Budget Office (CBO);
- op het gebied van de functionele mogelijkheden van parlementsleden: de rol van rapporteur binnen het Europees parlement en de Franse Assemblée Nationale en de «hearings» zoals georganiseerd door het Amerikaanse Congres.

Met alle waardering voor wat er in de afgelopen 17 jaar op onderzoeksgebied is gebeurd binnen de Tweede Kamer, het patroon is hetzelfde. De Kamer lijkt bij ieder onderzoek steeds weer opnieuw te beginnen. Hierdoor heeft ieder onderzoek een incidenteel karakter. Dat laatste zou nu juist moeten veranderen. Leren van eerdere ervaringen zou centraal moeten staan en ook een doorwerking moeten hebben. Met de recente ervaring met de POK is de versterking van de Kamer als instituut mede door een substantiële en gezaghebbende versterking van de informatieverwerkingscapaciteit van de Kamer alleen maar dringender noodzakelijk geworden.

Ik zeg het Anne Vondeling na: "Tweede Kamer: Lam of Leeuw", dat is de keuze!

Naar mijn overtuiging zou de vorming van parlementair kennis- en controlecentrum zoals is opgenomen in de aanbevelingen van de tijdelijke onderzoekscommissie infrastructuurprojecten (TCI) de Kamer als instituut versterken. Dat vraagt inderdaad een extra investering in capaciteit en kwaliteit in de ondersteuning van de Kamer. Maar dat is wel een investering die de kwaliteit van de Kamer als geheel ten goede komt. En juist dat moet ons ook wat waard zijn.

Tot slot

Ik hoop met deze brief een bijdrage te leveren aan de belangrijke opdracht die u als werkgroep Versterking functie Tweede Kamer zal vervullen en wens u veel wijsheid toe bij het opstellen van hun rapportage. Ik spreek dan ook de hoop uit dat uw rapport bespaard blijft, dat in de woorden van Arno Visser *"het is alsof je kijkt naar een rondrijdende miniatuurtrein die op een modelspoorbaan telkens bij dezelfde wissel ontspoord"*. Het moment om echt te komen tot een structurele verandering lijkt mij nu gunstiger dan ooit. Het is aan u om deze te bewerkstelligen.

Ik heb deze brief opgesteld op persoonlijke titel. De griffier van destijds, Vries Kool, heeft, eveneens op persoonlijke titel, geholpen bij het afstoffen van het gedachtegoed van destijds. Graag zeg ik hem daarvoor dank.

Met vriendelijke groet,

Adri Duivesteijn, oud lid van de Eerste en Tweede Kamer

---

⁸ Zie paragraaf 5.3 'best practices in het buitenland', (pagina 49-51 eindrapport TCI, Kamerstuk 29283 nr. 6)